

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Гордієнко Олена Анатоліївна,

к.п.н., доцент

Житомирський державний університет імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

Анотація: У статті теоретично обґрунтовується і доводиться доцільність використання інноваційних технологій в початковій школі. Наведено приклади використання інноваційних технологій розвитку творчих здібностей учнів початкової школи. Автор статті аналізує особливості формування пізнавальних інтересів молодших школярів, презентує інноваційні технології, які можна використовувати на уроках в початковій школі.

Ключові слова: інноваційні технології, методи та форми навчання, початкова освіта, учні молодших класів, творчі здібності, творча особистість.

Реформування сучасної початкової освіти ставить за мету надання можливості здобувачам реалізувати свій творчий потенціал та розвивати здібності. У національній доктрині розвитку освіти у XXI столітті зазначено: «Головна мета української системи освіти – створити умови для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України...» [1], а Закон України «Про загальну середню освіту» стверджує: «Завданням загальної середньої освіти є формування особистості учня, розвиток його здібностей і обдарувань» [2].

Проблема розвитку творчої особистості завжди цікавила науковців, і тепер вона набуває особливої актуальності. Саме в початковій школі як першому етапі загальноосвітньої підготовки дитини забезпечується розвиток дитини, формування в неї вміння читати, писати, навички користування книжкою, іншими джерелами інформації. Молодший шкільний вік є

сенситивним періодом для формування творчих здібностей особистості, її духовного та емоційного становлення. А це можливо за умови правильної організації творчої діяльності учнів. За дослідженнями науковців (Т. Байбари, М. Вашуленка, Р. Гавриш, О. Савченко та ін.) оригінальність мислення, допитливість, акуратність і винахідливість найактивніше формується в молодшому шкільному віці. Коли інтерес дитини успішно сформований, її зацікавленість навчанням досягає найвищого рівня [3, с. 31].

Молодший школяр опирається на знання, здобуті в період дошкільного дитинства, здатний виконувати складні розумові операції, активно діяти та робити висновки. Вчитель повинен обдумувати проблемні ситуації та добирати найдоцільніші методи для їх розв'язання. З метою активізації пізнавальної діяльності на уроках доцільно використовувати різноманітні інноваційні технології [4, с. 50].

Розвивати творчість – означає виховувати в дітей інтерес до знань, позитивні мотиви учіння, самостійність у навчанні. На думку Г. Кіт, О. Демченко, «творчий педагог має кардинально змінити шкільне освітнє середовище, забезпечити формування позитивної мотивації учіння. Провідним мотивом навчальної діяльності має стати не страх, а пізнавальний мотив або мотив самореалізації» [5, с. 252].

Розвиток творчих здібностей може йти різними шляхами. Н. Міщенко підкреслює, що розвиток креативності дітей значно підвищується, якщо дотримуватись спеціально створених педагогічних умов: доброзичливе емоційне середовище під час роботи; врахування потреб та потенційних можливостей учнів; підтримування та поглиблення інтересу до творчої діяльності, що в цілому спонукатиме учнів до активної діяльності [6]. Учитель, націлюючись на виховання творчої особистості, має постійно залучати дітей до творчості, створювати ситуацію успіху, залучаючи прийоми:

1. «*Лінія горизонту*» – вчитель заохочує успіхи дитини, пропонує виконати нові завдання, дещо ускладнює їх, таким чином ніби відсуваючи лінію горизонту.

2. «Авансування» – вчитель пояснює учню складні моменти завдання, а потім у класі дає подібне завдання, яке учень самостійно виконує, відчуваючи радість успіху.

3. «Радість класу» – вчитель організує емоційний відгук учнів класу на кожний успіх окремого учня, констатує навіть незначний позитивний результат діяльності, таким чином здійснюючи навіювання дитині віри у власні сили.

Інноваційні технології як цілеспрямована системна сукупність прийомів і засобів організації навчальної діяльності, що охоплює весь процес навчання від визначення мети до одержання знань, швидко увійшли в усі сфери суспільного життя. Цим обумовлена потреба їх використання під час вивчення багатьох предметів. В навчальному процесі початкової школи використовуються різноманітні інноваційні технології: ігрові технології навчання, інтерактивні технології, проектне навчання, інформаційно-комп'ютерні технології.

Гра – це перша можливість дитини проявити себе, свої здібності, самоствердитись. Навчання через гру розвиває увагу, пам'ять, мислення, креативність, вміння знаходити вихід із критичних ситуацій, стимулює активну діяльність учня. Ігрові технології об'єднують дітей за групами інтересів, вчать працювати в парах, групах, шукати компроміси, виявляти помилки. Якщо вчитель систематично проводить ігри, це привертає увагу дітей, бо кожна дитина бере участь у цікавій роботі.

В навчальному процесі початкової школи використовують також такі інтерактивні технології: асоціативний куш (коли дітей потрібно швидко налаштувати на потрібну тему), мікрофон (як на початку уроку для виявлення знань з теми уроку, так і для підведення підсумків в кінці уроку), мозковий штурм (дає змогу проявити творчість), очікування, читання із зупинками, гра «Так чи ні», дискусія «За і проти», «Незавершене речення», «Коло ідей», «Займи позицію», робота в парах тощо. Вони дозволяють кожному учню швидко окреслити свій погляд, підвищують зацікавленість у навчальному процесі, сприяють подальшій роботі. Інтерактивне навчання, зокрема групову роботу, можна застосовувати на різних етапах вивчення навчального матеріалу.

Інтерактивні вправи, які використовують на початку уроку замість опитування, дозволяють актуалізувати знання для полегшення сприйняття нового. Доречними є інтерактивні технології також на уроках систематизації знань, закріплення вивченого, як фрагмент повторювально-узагальнюючого уроку тощо.

Позитивні результати демонструє *метод проєктів* як одна із найбільш поширених у сучасній практиці інновацій. Метод проєктів тісно пов'язаний зі *створенням лепбуків*. Коли дитина шукає необхідну для уроку інформацію, вона намагається її якнайкраще розкрити, належно оформити, представити для розгляду та обговорення, вчиться презентувати і «захищати» свій проєкт. Для оформлення результатів цієї роботи створюються лепбуки, які ще деякий час будуть демонструвати корисну інформацію дітям.

Презентацією найбільш важливих результатів інноваційної роботи у школі I ступеня є уроки з використанням *мультимедійних технологій*, що суттєво допомагають учителю в його професійній діяльності: для підбору додаткового текстового та ілюстративного матеріалу, створення карток з індивідуальними завданнями, роздатковим матеріалом, додатковими пізнавальними текстами тощо. Створені за допомогою ІКТ презентації дають можливість не тільки продемонструвати матеріал із теми, яка вивчається, а й розвивати у школярів творче, логічне та алгоритмічне мислення, зважаючи на те, що всі презентації будуються за єдиною логічною схемою. Доцільними для уроків будуть презентації-фільми, презентації з використанням анімації, що допомагають не лише скласти яскравий емоційний і водночас науковий образ, а й активізують пізнавальну діяльність учнів, допомагають в роботі над формуванням поняття та його запам'ятовування [7].

Інноваційні технології поділяються на певні види технологій (групова технологія, технології індивідуального навчання, ігрова технологія, інтерактивне навчання, мультимедійні технології, мережеві технології та кейс-технології), а кожний вид технології має свої методи [8, с. 25]. Доречними для використання на уроках в початковій школі будуть зокрема такі.

Робота в парах. Серед них можна назвати такі: відредагувати роботи одне одного; відповісти на запитання; скласти текст, придумати загадку або прислів'я, виправити помилку тощо.

Робота в групах. Для того, щоб була більш ефективною не лише для вивчення чогось нового, а й для стимуляції творчої діяльності, в об'єднаних групах мають бути діти із різним рівнем знань та досвіду. Правила роботи в групах передбачають повагагу до думки інших, потрібно обговорювати ідею, а не людину.

«П'ять чому». Учні під час уроку мають задавати п'ять запитань на кожне висловлювання вчителя, щоб дізнатися більше про тему уроку та розширити свої знання. Цей метод використовується для виявлення причин та наслідків, що лежать в основі певної проблеми. Найголовніша мета цієї технології - визначити ключову проблему, повторюючи питання «Чому?», придумати способи її розв'язання.

«Асоціативний куц», якому багато вчителів початкових класів віддають перевагу. На початку роботи вчитель називає головне слово теми, діти називають слова, які викликають асоціації стосовно цього слова, фіксують їх у вигляді своєрідного «куца». Найголовнішою перевагою технології є те, що вона допомагає розвитку мовлення.

«Мікрофон». Технологія надає можливість підвести певні підсумки, висловити власну думку чи позицію. Найкраще цю технологію використовувати в кінці уроку. Відповіді дітей не коментуються і не оцінюються; коли хтось висловлює свою думку, інші не перебивають, не говорять та не вигукують з місця.

Як писав ще В. Сухомлинський, «може, маленька дитина повторює те, що було вже зроблено, створено іншими людьми, але якщо це діяння – плід її власних зусиль, – вона творець; її розумова діяльність – творчість» [9, с. 481]. Отже, за допомогою інноваційних технологій у здобувачів освіти формуються комунікативні вміння та навички, вони навчаються дискутувати, приймати рішення, критично мислити, використовують свої знання у повсякденному

житті.

Якщо вчитель добирає до кожного заняття такі види діяльності, які активізують мислення, дають поштовх для роздумів, можливість проявити ініціативу і самостійність – все це буде зацікавлювати дітей, формувати їх творчі здібності. Інноваційні технології сприяють формуванню самостійності, ініціативності молодшого школяра.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>
2. Закон України «Про освіту». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2017, №38–39. 15 с.
3. Гавриш Р. Розвиток пізнавального інтересу як засіб формування особистості молодшого школяра на уроках української мови. *Початкова освіта*. 2009. № 5–7. С. 31–33.
4. Савченко О. Я. Сучасний урок у початкових класах. Київ: Магістр-5, 2007. 255 с.
5. Кіт Г.Г., Демченко О.П. Готовність майбутнього вчителя до організації творчої навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів в умовах НУШ. *Нова українська школа: початок реформ: збірник тез доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції, 27 березня 2020 року / за заг. ред. Л.В. Задорожної-Княгницької*. Маріуполь: МДУ, 2020. С. 251–255.
6. Міщенко Н. І. Розвиток творчого потенціалу молодших школярів засобами інноваційних технологій. *Таврійський вісник освіти*. 2017. №1. С. 138–144.
7. Shevchenko L., Pylypenko Y., Demchenko O., Hnatiuk N., Diachuk A. Organisation of the Educational Process Through the Technology of Blended Learning. *New Educational Review* this link is disabled, 2022, 68, pp. 199–208. URL: http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_15804_tner_22_68_2_16

8. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Київ: Академвидав, 2004. 203 с.

9. Сухомлинський В.О. Методика виховання колективу. *Вибрані твори: У 5-ти т. Т. 1.* Київ: Рад. школа, 1976. С. 401–637.